

Els estrangerismes del català

Xavier Rull,
Els estrangerismes del català. Com són i per què en tenim. Una aproximació social i lingüística,
Publicacions URV,
Tarragona 2008.

Tots tenim al cap un reu-
guitzell d'estrangerismes
que contínuament s'in-
trodueixen a través dels mitjans
de comunicació. Però, quins són
els límits per a acceptar aquests

estrangerismes? Cal adaptar-los?
Per què escrivim d'una manera
diferent *waterpolo* i *vàter*? Per
què diem *espaguetis* i no pas *ma-
carronis*? En el llibre de Rull, tot
i que no hi ha fórmules màgi-
ques, sí que trobareu resposta a
aquestes i altres preguntes, amb
una explicació coherent i entene-
dora dels criteris seguits per a
l'adaptació, traducció o accepta-
ció dels estrangerismes presents a
la llengua catalana.

En el que podria ser una pri-
mera part del llibre, Rull analitza
detalladament els manlleus. Ens
defineix i exemplifica què és un
manlleu o un estrangerisme; ens
mostra exemples d'interferències
lingüístiques en els àmbits sintàc-
tic, morfològic, fonètic, prosòdic,
ortogràfic, pragmàtic i fraseolò-
gic, i ens classifica els manlleus
lèxics en manlleus formals, calcs,
falsos amics, manlleus morfolò-
gics, xenismes, semicultismes,
expressions llatines, sigles i abre-
viatures manlleuades.

En l'estudi es fan diverses
afirmacions que val la pena d'es-
mentar. Els manlleus sovint ent-
ren no tant per necessitat com
per *esnobisme o moda*: sembla

més modern parlar d'un *teenager*
que d'un *adolescent*. Una via
d'entrada habitual de manlleus
són els catàlegs, mostraris i ma-
nuals d'instruccions de les cases
comercials, de manera que si
aquests documents fossin escrits
en català, s'evitaria l'entrada de
molts préstecs innecessaris, com
els que fan que a alguns catalans
els sembli que la *mantequilla* i la
mantega, o l'*atún* i la *tonyina* són
coses diferents, pel simple fet
que en els envasos ho veuen es-
crit en castellà. Els mitjans de
comunicació de masses són el
principal canal de difusió de ne-
ologismes; per això, l'autor des-
taca que el control dels neologis-
mes de la televisió, la ràdio i la
premsa pot permetre una certa
regulació dels préstecs.

A partir d'aquí, en una segona
part del llibre, Rull analitza els
criteris de tipus social i lingüístic
per a decidir si cal adoptar un es-
trangerisme, adaptar-lo o rebut-
jar-lo, proposant una alternativa
genuïna del català. Sobretot recull
els criteris exposats pel Temcat en
altres treballs ja publicats, i ana-
litza problemes que es plantegen
a l'hora de l'adaptació gràfica

dels manlleus. Hi ha alguns sec-
tors socials més refractaris a
l'adaptació gràfica dels manlleus,
com el del camp gastronòmic, per
interessos comercials (encara que
tothom pronunciï *crusant* i *fondé*
ho hem d'escriure a la francesa:
croissant i *fondue*). També és pro-
blemàtic d'establir el plural i el
gènere d'alguns manlleus: el plu-
ral de *hippy* és *hippies* (com en
anglès), però el de *whisky* és
whiskys; la diferència entre *espa-
guetis* i *macarrons* s'explica per
motius històrics.

En conclusió, cal cercar
l'equilibri entre acceptar man-
lleus i potenciar expressions genuïnes de la llengua. De fet, de manlleus n'hi ha en totes les llengües, però una llengua amb un estat de salut més precari és més propensa a la penetració d'estrangerismes i, per tant, cal regular-ne amb més atenció l'entrada. Recomanem la lectura d'aquest llibre que, a través de nombrosos exemples, us ajudarà a entendre tota la complexitat de la incorporació d'estrangerismes i a descobrir moltes curiositats lingüístiques. ♦

DAVID CASELLAS

Ausiàs March

Ausiàs March:
per haver d'amor vida,
Antologia comentada per
Francesc J. Gómez i J. Pujol.
Editorial Barcino,
Barcelona 2008.

Molta gent vam viure els
darrers anys del fran-
quisme descobrint rea-
litats culturals que ens havien
estat amagades. Potser és per això
que encara guardo una imatge nítida del primer dia que vaig llegir

A. March. El meu record en reté
un component afegit sorprenent:
gairebé no el vaig entendre, però
em va entusiasmar.

Avui, per sort, llegir March
resulta força més accessible, nor-
mal i enriquidor que aleshores. I
una eina que ho fa possible és la
recent publicació per part d'Edi-
torial Barcino de l'antologia *Per
haver d'amor vida*, obra que
conté 33 poemes de March, curo-
sament seleccionats i minuciosa-
ment anotats i comentats per
Francesc J. Gómez i Josep Pujol.

La publicació conté una pre-
sentació, útil i breu, una extensa
introducció, en què s'exposen les
relacions de March amb temes tan
diversos i significatius de la seva
obra com la vida, la cort, l'amor,
la poesia, la raó, la follia, la retò-
rica, la mètrica, etc., a més de l'an-
tologia poètica, formada per vint-
i-dues cançons amoroses, sis
cobles esparses, dos cants de mort,
dues grans obres de teoria amo-
rosa que, juntament amb «Puix
que sens Tu algú a Tu no basta»
(*Cant espiritual*), constitueixen
una prova evident de l'ambició
estètica i intel·lectual del poeta.
Cadascun dels poemes va precedir

d'un minuciós davantal, destinat a
facilitar-ne la comprensió global,
i porta un repertori d'anotacions,
clares i rigoroses, pensades per a
il·luminar i ampliar aspectes lingü-
ístics, conceptuals, culturals o re-
latius a la procedència literària del
fragment anotat.

De la lectura de l'obra, a més,
es desprèn una imatge de March
notablement renovada i enri-
quida. D'entrada, i com acabo de
dir, els autors de l'antologia ens
mostren les nombroses fonts lite-
ràries del poeta: Ovidi, Virgili,
Dante, Boccaccio, Sèneca, sant
Tomàs, Aristòtil, etc., fet que ens
presenta un March culte i erudit,
bon coneixedor dels recursos re-
tòrics dels clàssics i del pensa-
ment escolàstic. Aquest fet, que
trenca amb la imatge estereoti-
pada de l'home isolat i angoixat,
que es debat a la manera romàn-
tica en l'abisme que separa la
sensualitat de la raó, ens permet
de veure March com un autor cor-
tesà, amb una sòlida i refinada
formació, capaç de crear un per-
sonatge literari que, per mitjà dels
seus coneixements, verbalitza i
transforma en matèria poètica
l'anàlisi dels estats d'ànim de

l'enamorat, amb les seves lluites
internes, amb les seves passions
carnals i espirituals i amb les se-
ves contradiccions i les conse-
qüents repercussions morals.

Per tot plegat, la imatge de
March és una imatge estimulante
per la seva vigència i modernitat,
probablement imperible. No és
pas estrany que hagi estat un dels
pocs clàssics nostres que hagin
sobreviscut al llarg del temps, en
totes les èpoques. El coneixement
de la seva obra, cada dia més afi-
nat i precís, ens el farà sens dubte
encara més atractiu. Perquè, tal
com ell mateix poetitzà:

«Saber no's pot tal bé si no és sentit,
e no'l sent hom si doncs sabut no és».

Dit això, ara només falta que
nosaltres sapiguem donar una
resposta clara i activa a la pre-
gunta que formulen els autors en
algun punt de l'Antologia: «[...] Serem capaços de veure March com el més gran poeta europeu del segle XV, com una de les veus més singulars entre les quatre o cinc propostes poètiques autènticament clàssiques de l'Europa medieval?» ♦

MARCEL FITÉ